

УДК 376.161

О.М. Ляшенко

ОРГАНІЗАЦІЯ КЕРІВНИЦТВА САМОПІДГОТОВКОЮ В УМОВАХ ДОПОМІЖНОГО НАВЧАННЯ

В даній статті розкриваються технології організації та проведення занять в позаурочний навчальний час, дається структура занять з самопідготовки в залежності від вибору форм її організації в умовах допоміжного навчання, показана робота вихователя, яка направлена на підвищення рівня самостійності школярів при виконанні домашніх завдань.

Ключові слова: форми самопідготовки, структура занять з підготовки домашніх завдань, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль.

В данной статье раскрываются технологии организации и проведения занятий во внеурочное учебное время, дается структура занятий по самоподготовки, в зависимости от выбора форм ее организации в условиях вспомогательного обучения, показана работа воспитателя, которая направлена на повышение уровня самостоятельности школьников при выполнении домашних заданий.

Ключевые слова: формы самоподготовки, структура занятий по подготовке домашних заданий, контроль, самоконтроль, взаимоконтроль.

В олігофренопедагогіці, також як і в загальній педагогіці, при підготовці до уроків застосовується три форми організації таких занять: фронтальна, фронтально-індивідуальна та індивідуальна.

Однак їх реалізація в допоміжній школі значно відрізняється від масової.

Форма організації самопідготовки самопідготовки знаходиться в прямій залежності від вікових особливостей учнів, цільової установки уроку та етапу проходження навчальної теми. Чим менш розвинена самостійність учнів, тим новіший, і складніший навчальний матеріал, тим більшої регламентації з боку вихователя потребує їх діяльність з підготовки домашніх завдань.

Так, в багатьох випадках об'єктивно необхідна фронтальна форма організації позаурочної навчальної діяльності школярів, яку

характеризує значна питома вага педагогічної допомоги учням з боку вихователя у всіх ланках самопідготовки. В таких випадках вихователь сам повідомляє учням домашнє завдання з записом на дошці послідовності їх виконання; прочитує і фронтально розбирає умову кожного завдання; аналізує хід виконання 1-2 прикладів із даного матеріалу; надає учням поточну допомогу в процесі виконання робіт (ця допомога може бути не тільки індивідуальною, а й фронтальною), що надає діяльності учнів максимально розчленованого характеру.

Приблизний план самопідготовки при фронтальній формі її організації може мати такий вигляд:

1. Організаційний момент.
2. Психологічна підготовка учнів до виконання завдань.
3. Повідомлення учням домашнього завдання та порядку їх виконання.
4. Розбір і вказівки щодо виконання одного з письмових домашніх завдань (порівняно легкого для учнів).
5. Виконання цього завдання учнями.
6. Розбір і вказівки до виконання письмового домашнього завдання з другого предмету.
7. Виконання цього домашнього завдання учнями.
8. Фізкультхвилинка.
9. Виконання домашнього завдання з читання.
10. Фронтальна перевірка якості знань учнів з читання.
11. Підведення підсумків та організоване завершення самопідготовки.

Окрім цього, протягом всієї самопідготовки вихователь здійснює фронтальний перегляд письмових робіт здійснює контроль за ходом виконання домашніх завдань та надає допомогу учням, які випробують забруднення у виконання завдань.

Описана форма організації занять з підготовки домашніх завдань використовується переважно у молодших класах допоміжної школи і особливо в тих випадках, коли цільова установка уроку передбачає ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом.

Відзначимо також, що дана форма організації занять з підготовки домашніх завдань створює особливо сприятливі умови для колективної роботи над Правилами виконання домашніх завдань. Вона може застосовуватись і з учнями середніх класів, коли на самопідготовку по всім предметам заданий новий і складний для учнів матеріал.

Більш ефективною з точки зору можливостей розвитку самостійності учнів є фронтально-індивідуальна форма організації позаурочної навчальної діяльності, коли учням необхідно готувати уроки з декількох предметів з різною новизною та складністю навчального матеріалу. Ця форма в допоміжній школі має місце на всіх

роках шкільного навчання(але переважно використовується в молодших і середніх класах).

В залежності від цільової установки уроку змінюється і керівництво самопідготовкою з боку вихователя. Так, наприклад, вихователь повною мірою здійснює керівництво самопідготовкою після уроків, спрямованих на поглиблення й уточнення вже знайомих учням знань (молодші класи), а також після уроків повідомлення нового матеріалу (середні класи). Він повідомляє учням послідовність виконання завдань, організовує попереднє опрацювання вимог по виконанню завдань з окремих предметів, здійснює контроль, надає індивідуальну допомогу вихованцям у процесі роботи.

Разом з тим, при застосуванні комбінованої форми організації самопідготовки декілька підвищується питома вага самостійної роботи школярів: вони самі уточнюють, що задано (із щоденника чи запису на дошці), більш самостійно виконують домашнє завдання з окремих предметів, проводять самоперевірку і взаємоперевірку виконаних завдань.

Приблизний план самопідготовки при фронтально-індивідуальній формі її організації може мати наступний вигляд:

1. Організаційний момент.
2. Психологічна підготовка учнів до виконання домашніх завдань.
3. Фронтальні вказівки що до виконання завдання (найбільш легкого для учнів).
4. Самостійне виконання (наприклад, з рідної мови) завдання учнями.
5. Фронтальні вказівки до виконання завдання з другого предмету, наприклад, з математики.
6. Самостійне виконання другого домашнього завдання.
7. Індивідуальна підготовка домашніх завдань з усних предметів.
8. Перевірка знань матеріалу з усних предметів.
9. Підведення підсумку самопідготовки та організоване закінчення самопідготовки.

У процесі підготовки уроків вихователь здійснює фронтальний перегляд письмових робіт учнів, контроль за ходом виконання домашніх завдань, надає індивідуальну допомогу учням, які випробовують забруднення.

Індивідуальна форма самопідготовки надає учням допоміжної школи повну самостійність у виконанні домашніх завдань. Вони не тільки самі визначають послідовність виконання завдань, а й роблять самостійно.

Сутність керівництва самопідготовкою вихователем закладається в спостереженні й контролі за ходом виконання домашніх завдань.

Ця форма використовується переважно в старших класах, в деяких випадках – в середніх класах допоміжної школи.

Учні допоміжної школи мають різні можливості в оволодінні знаннями. Якщо ці можливості враховуються вчителем при змісті і об'ємі домашнього завдання, то вихователями - при виборі міри допомоги учням в організації їх самостійної роботи.

Основний вид допомоги в умовах допоміжного навчання – індивідуальний. Для того, щоб учень сам зміг подолати труднощі, які зустрічаються йому на шляху виконання завдань доцільно використати наступні прийоми: запропонувати йому самому знайти помилку; передивитись роботу, виконану в класі; повторити необхідне правило; поставити навідне питання; вказати на місце, де допущено помилку; вказати на необхідність використання наочності.

Як що ж жоден з цих прийомів не приніс успіху, вихователю доцільно використати індивідуальне пояснення або індивідуальний показ виконання домашнього завдання.

В процесі виконання домашніх завдань вихователь може надати учням і фронтальну допомогу в тих випадках, якщо декілька учнів не зрозуміли на уроці той чи інший прийом виконання завдання.

Важливою функцією вихователя у процесі занять з самопідготовки є здійснення контролю за ходом виконання учнями домашніх завдань і їх перевірка. Вихователь слідкує за тим, як учні виконують його вказівки (послідовність виконання завдань, якість їх виконання, час їх виконання, час відведений на виконання як одного так й усіх завдань, самостійність учнів і т.і.), з'ясовує, хто з учнів випробовує забруднення, кому з них необхідно надати допомогу, особлива увага звертається на слабких учнів.

Контроль за ходом виконання домашніх завдань вихователю легше здійснювати при фронтальній формі організації самопідготовки, так як всі учні виконують завдання з одного і того ж предмету. Декілька складніше контролювати діяльність учнів при комбінованій і особливо при індивідуальній формах організації позаурочних навчальних занять в таких випадках від вихователя потрібно здійснення уважного індивідуального підходу до дітей.

При фронтальній формі організації самопідготовки вихователю легше здійснювати і перевірку якості виконаних робіт і знань учнів. Ще під час виконання завдань, проходячи між рядками, вихователь може бачити, хто із школярів виконує завдання правильно, а хто з помилками, і надати необхідну допомогу.

Після виконання завдань учнями і здачі зошитів вихователь здійснює фронтальний перегляд учнівських робіт.

Декілька ускладнюється перегляд письмових робіт в старших класах, так як не всі учні групи виконують одне і теж завдання. Тому тут необхідно перевірку письмових завдань індивідуалізувати.

Перевірку засвоєння матеріалу з усних предметів вихователь здійснює, виходячи з вікових особливостей розумово відсталих учнів. Так, у другому класі перевірка якості знань учнів вихователь здійснює в питально-відповідальній формі. Після вивчення теми він задає питання усьому класу. Вихователь спочатку повинен запитувати більш слабких учнів, якщо ж вони випробують забруднення, на допомогу викликаються учні середньої або сильної групи. Вихователь може провести і вибірку перевірку готовності учнів до уроку.

Крім фронтальної та індивідуальної перевірки якості виконаних домашніх завдань вихователь застосовує також самоперевірку і взаємоперевірку учнів. Застосування цих прийомів викликає у школярів живий інтерес. Знаючи, що його робота буде перевірятися товаришем, кожен учень намагається виконати завдання акуратно і без помилок. Застосування самоперевірки та взаємоперевірки робить роботу вихователя значно легшою, а головне – має велике корекційне значення, сприяє, зокрема, розвитку у дітей критичності та самокритичності.

В молодших класах з метою вироблення розумово відсталим дітям навичок самоперевірки вихователь може застосувати такий прийом, як порівняння отриманих учнями результатів з результатами, котрі заздалегідь заготовлені вихователем. З цією метою на дошці написані правильні відповіді і після того, як діти виконають завдання, вихователь розсуває шторку і пропонує їм звірити свої відповіді з відповідями на дошці. виправлення помилок можливе тільки з дозволу вихователя.

Важливим фактором підвищення ефективності занять з самопідготовки в допоміжній школі є облік особливостей динаміки працездатності розумово відсталих школярів в процесі таких занять. Беручи до уваги те, що для дітей даної категорії характерним є значно більший період входження в роботу, у зв'язку з чим на початку занять їх пізнавальні процеси функціонують на недостатньо високому рівні, заняття з виконання домашніх завдань слід починати з етапу психологічної підготовки учнів до роботи. На цьому етапі вихователь використовує повторення деяких загальних правил організації самопідготовки, пропонує дітям окремі дидактичні ігри, пов'язані з навчальним матеріалом і які проводяться у фронтальній формі, що допомагає включити всю групу у роботу, активізувати увагу школярів.

Безпосередньо виконання домашніх завдань, з урахуванням того що оптимального рівня працездатності діти досягають далеко не зразу слід

починати з більш легких завдань. При цьому враховується, головним чином, характер заданого по тому чи іншому предмету матеріалу. Так, учні легше виконують завдання репродуктивного характеру, побудованому на уже знайомому їм матеріалі. Для підтримки працездатності учнів на достатньому рівні в процесі всього заняття з самопідготовки рекомендується в молодших класах після виконання завдань з двох предметів проводити фізкультурну паузу. Це сприяє певному відновленню розумових сил школярів.

Для усунення перевантажень учням необхідно скласти розклад уроків таким чином, щоб учні середніх класів виконували завдання в один і той же день не більше ніж з трьох, а в старших – не більше ніж з чотирьох предметів, після чого учні приступають до повторення уроків за розкладом наступного дня.

Оскільки основною задачею самопідготовки є закріплення знань отриманих на уроках, підготовку домашніх завдань потрібно проводити в день їх надання.

Список використаних джерел

1. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 234 с.
2. Еременко И.Г. Олигофренопедагогика. – К.: Вища школа, 1985. – 348 с.
3. Липа В.А. Основы коррекционной педагогики. – Донецк: Лебідь, 2002. 386 с.
4. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Ч.2. – К.: Слово, 2009. – 236 с.
5. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2008. – 218 с.
6. Пороцкая Т.И. Работа воспитателя вспомогательной школы. – М.: Просвещение, 1984. 238 с.

In this article the technology organization and conduct classes outside normalschool hours, given the structure of self-employment, depending on the choice of forms of organization in an auxiliary study, illustrates how the teacher, which is aimed at increasing the independence of students with their homework.

Keywords: self-form, the structure of classes to prepare homework assignments, supervision, self-control, mutual control.

Отримано 5.10. 2011